

บทคัดย่อ

รายงานวิจัยเรื่อง “ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2” นี้เกิดขึ้นจากความมุ่งหมายที่จะรวบรวมเรื่องราวของภาพยนตร์ไทยในอดีตซึ่งนับวันก็จะยิ่งค้นหาได้ยากมาเขียนบันทึกไว้เพื่อการศึกษาและกระตุ้นความสนใจให้คนไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของภาพยนตร์ไทยในฐานะที่เป็นสมบัติส่วนหนึ่งของชาติอันมีบทบาทบอกเล่าวัฒนธรรมไทยมาตลอดกว่าศตวรรษ

การดำเนินการวิจัยเป็นรูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการวิจัยจากเอกสาร และสัมภาษณ์บุคคลในบางกรณี โดยเริ่มศึกษาเอกสารตั้งแต่วันกำเนิดภาพยนตร์ของโลกในปลายปี พ.ศ. 2438 จนถึงปี พ.ศ. 2489 อันเป็นปีหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สบลง

จากการศึกษาทำให้ได้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับภาพยนตร์ไทยตั้งแต่เนื้อเรื่อง คณะผู้สร้าง ผู้แสดง วิธีการสร้าง การเสนอฉาย ความนิยมของคนดู การวิพากษ์วิจารณ์ และอื่นๆ จำนวนหนึ่งซึ่งแม้จะไม่ครบถ้วนแต่ก็ให้ภาพความสัมพันธ์ระหว่างภาพยนตร์ไทยกับสังคมไทยสมัยก่อนได้ค่อนข้างกระจ่าง

ความสัมพันธ์ดังกล่าวเริ่มขึ้นตั้งแต่คนไทยได้มีโอกาสชมภาพยนตร์กันทีเดียว ในช่วงระยะเวลาไม่นานนักคนไทยก็สามารถคุ้นเคยกับการดูภาพยนตร์จากต่างประเทศ เพราะเป็นความบันเทิงแปลกใหม่ที่เร้าตาเร้าใจจนมหรสพพื้นบ้าน เช่น ลิเก ละคร หุ่นกระบอก ฯลฯ ต้องขาดรายได้เลิกกิจการไปหลายคณะ ความสนใจของคนไทยที่มีต่อภาพยนตร์ยิ่งทวีคูณขึ้นเมื่อนายเฮนรี เอ. แมคเร เดินทางเข้ามาสร้างภาพยนตร์ในประเทศไทยและให้คนไทยแสดง โดยสร้างภาพยนตร์เกี่ยวกับคนไทยเรื่อง “นางสาวสุวรรณ” การได้มีโอกาสเรียนรู้ด้านการสร้างภาพยนตร์ในครั้งนั้นผนวกกับแรงกดดันทางเศรษฐกิจของประเทศ กลับมีส่วนผลักดันให้คนไทยสามารถสร้างภาพยนตร์ไทยขึ้นได้เองเป็นเรื่องแรกคือ “โชคสองชั้น” แล้วสามารถพัฒนาการสร้างต่อเนื่องมาจนเกิดมีภาพยนตร์หลายแบบหลายแนว อาทิ ตลก ผจญภัย บู้ ชีวิต ผี ตำนาน รักชาติ และแนวสารคดี โดยได้สร้างสอดคล้องตามยุคสมัยแห่งสงครามและยามสงบ ทั้งนี้เนื้อหาและรูปแบบหลายประการยังคงทอดมาถึงภาพยนตร์ไทยในสมัยหลังๆ ด้วย รวมไปถึงละครโทรทัศน์ก็ยังมี ราวกับค่านิยมบางอย่างของคนไทยนั้นยังไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งอาจเป็นผลจากข้อจำกัดของบุคลากรและงบประมาณค่าใช้จ่ายด้วย

นับตั้งแต่ภาพยนตร์เริ่มเข้ามาฉายในประเทศไทยจนเกิดมีภาพยนตร์ไทยตามมา ได้มีการป่าวประกาศ ลงแจ้งความ แจกใบปลิว และโฆษณาชักชวนด้วยวิธีการต่างๆ ให้คนไปดูภาพยนตร์กันมากๆ จึงเห็นได้ชัดว่าภาพยนตร์นั้นเป็นสินค้าชนิดหนึ่ง และกิจการสร้างและฉายภาพยนตร์ก็เป็นธุรกิจการค้าอีกประเภทหนึ่งที่ผู้คนต่างประสงค์จะเข้าร่วมดำเนินการ ดังเมื่อมีการรับสมัครนักแสดงได้มีคนแห่มาสมัครกันหนาตา ผู้สร้างภาพยนตร์ก็ขยายตัวไปถึงพ่อค้า นักการเมือง ฯลฯ

บริษัทสร้างภาพยนตร์หุดมีขึ้นมากมาย ภาพยนตร์ถูกสร้างขึ้นจนล้นโรงภาพยนตร์ ต้องสร้างโรงภาพยนตร์เพิ่มเติมและแข่งขันแย่งกันดูกันเอง ปัญหานี้ทุเลาลงเมื่อประสบภาวะสงคราม การสร้างภาพยนตร์และคนดูก็ลดลงโดยปริยาย

หากแต่ประเด็นด้านธุรกิจของภาพยนตร์ไทยยังไม่ได้รับการส่งเสริมจากองค์กรของรัฐเท่าที่ควร รัฐยังให้ความสนใจที่จะกำกับควบคุมมิให้มีการสร้างภาพยนตร์อันจะส่งผลเสื่อมเสียต่อประเทศชาติมากกว่า ทั้งได้มีการออกพระราชบัญญัติภาพยนตร์และกฏระเบียบต่างๆ เพื่อกำหนดขอบเขตของการสร้างภาพยนตร์ด้วย ในส่วนที่รัฐให้การสนับสนุนต่อการสร้างภาพยนตร์ก็คือ การสร้างภาพยนตร์บันทึกเหตุการณ์สำคัญของชาติ ภาพยนตร์เพื่อให้การศึกษาด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน และภาพยนตร์ปลุกใจให้คนไทยรักชาติและชื่นชมวัฒนธรรมไทย

ภาพยนตร์ไทยหลากหลายแนวเนื้อหาและแนวการสร้างถูกกำหนดขึ้นตามกรอบของปัจจัยต่างๆ ในสังคม ดังนั้นภาพยนตร์ไทยซึ่งเป็นภาพสะท้อนของสังคมไทย จึงควรค่าแก่การอนุรักษ์และศึกษาเพื่อนำไปสู่ความภาคภูมิใจของคนทั้งชาติแล้วร่วมมือกันพัฒนาภาพยนตร์ไทยให้รุ่งเรืองยิ่งขึ้นสืบต่อไป

THANMASAT UNIVERSITY
สำนักหอสมุด